

Építéstörténeti kutatási dokumentáció
a Kenderes, Római katolikus templom
műemléki helyreállításának
hatósági engedélyezéséhez

2015. április

Készítette: Virányi Zsolt
építész, tervező- és műemlékvédelmi szakmérnök É-09-0605
műemléki szakértő 21-0272

Tartalomjegyzék

1. Bevezető
2. Előzmények
3. Kenderes elhelyezkedése
4. Településtörténet, néveredet
5. A templom és az egyházközség története
6. Az épület építészeti leírása
7. Összegzés
8. Nyilatkozat
9. Felhasznált irodalom és forrásjegyzék
10. Archív tervek
11. Archív fényképdokumentáció
12. Jelenlegi állapotot ábrázoló fényképdokumentáció
13. Értékleltár

1. Bevezető

A régészeti lelőhelyek és a műemlékek kulturális, történeti környezetünk részei, ezért a védett örökségi elemekkel kapcsolatos beruházások tervezését a kulturális örökség védelmével összhangban kell megoldani. Ezt célozza a 2001. évi LXIV. törvény a kulturális örökség védelméről (a továbbiakban: Kötv.) és a 39/2015. (III.11.) Korm. rendelet a régészeti örökség és a műemléki érték védelmével kapcsolatos szabályokról (a továbbiakban: Korm. rendelet).

A Korm. rendelet 34. § (5) bekezdése értelmében: „A védett műemléki értéket érintő tevékenységeket jogszabályban vagy hatósági határozatban meghatározott esetekben jellegüktől függő, jogosultsághoz kötött szakági kutatásnak kell megalapoznia, ha e kutatás eredménye a tervezett tevékenység elvégzése előtt még nem áll rendelkezésre”.

Az építésügyi és építésfelügyeleti hatósági eljárásokról és ellenőrzésekről, valamint az építésügyi hatósági szolgáltatásról szóló 312/2012. (XI.8.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Eng. R.) 8. melléklet III. fejezete alapján:

5. Nyilvántartott műemléki érték, műemléki védelem alatt álló építmény átalakítása, bővítése, felújítása, korszerűsítése, helyreállítása esetén az építészeti műszaki dokumentációnak – az 1–4. pontban meghatározottakon túl – alábbiakat kell tartalmaznia:

5.2. építmény részleges, a történeti térszerkezetet, illetve részleteket érintő terv esetén a beavatkozással érintett részre vonatkozó, külön jogszabályban meghatározott tartalmú építéstörténeti kutatási dokumentációt.

Az építéstörténeti kutatási dokumentáció tartalmát a Korm. rendelet 9. melléklet D. pontja részletezi.

A régészeti örökséggel és a műemléki értékkel kapcsolatos szakértői tevékenységről szóló 439/2013. (XI.20.) Korm. rendelet 4. § (2) bekezdése alapján szakértői tevékenységnek minősül a műemléki területen:

a) műemléki érték dokumentálása szakterületen:

aa) a műemléki érték dokumentálása: inventarizáció, műemléki revízió, vonalhálós alakhű műemlékfelmérés, értékleltár, építéstörténeti tudományos dokumentáció, értékvizsgálat, védetté nyilvánítási dokumentáció önálló elkészítése.

Jelen munkát a „szerzői jogról” szóló 1999. évi LXXVI. tv. alapján szerzői jogi védelem illeti meg. A közölt adatok szerződéstől eltérő célra való felhasználása vagy továbbadása csak a szerző engedélyével történhet.

2. Előzmények

A kenderesi Római Katolikus Egyházközség a tulajdonában álló templom teljeskörű műemléki helyreállításának megvalósítását határozta el, mivel a védett római katolikus templom műszaki állapota az elmúlt évtizedekben jelentősen romlott, több olyan átalakításon, beavatkozáson esett át, mely a műemlék külső-belső megjelenését hátrányosan befolyásolja. A helyreállítást az anyagi forrásoktól függően több ütemben tervezik megvalósítani. Első ütemben a legfontosabb, további károsodásokat megelőző munkák elvégzése szükséges (kiselemes palafedés, ereszcatorna-rendszer cseréje, vízelvezetés megoldása,

talajnedvességtől terhelt lábazati falak és lábazati vakolatok javítása, cseréje, kiszárítása). A tervezett további munkák elvégzését indokolja az épület szerkezeteinek és épületgépészeti, valamint elektromos rendszerének avultsága. Az épületre vonatkozóan a korábbi felújításokhoz eddig építéstörténeti kutatási dokumentáció munkarész még nem készült.

A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Kormányhivatal Szolnoki Járási Hivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Osztályával történt előzetes egyeztetés alapján a több ütemben tervezett felújítás és korszerűsítés engedélyezési tervdokumentációjához el kell készíteni a teljes épületre vonatkozó, külön jogszabályban meghatározott tartalmú építéstörténeti kutatási dokumentációt, melynek készítését a tulajdonos Egyház megrendelte.

3. Kenderes elhelyezkedése:

Kenderes kisváros Jász-Nagykun-Szolnok megye Karcagi járásában. A város a 4-es főút mentén fekszik Debrecen és Szolnok között körülbelül félúton, az Alföld szívében. Távolsága közúton Budapesttől: 140 km, Debrecentől: 125 km, Miskolctól: 145 km, Szegedtől: 132 km. Környező települések: Kisújszállás, Fegyvernek, Kunhegyes.¹

A település műholdképe²

Jellegzetes alföldi település, hangulatát a népi építészet stílusjegyei: a nap és a hold motívumait őrző házak, a határt betérítő búzamezők, kukoricatáblák, ligetes erdők határozzák meg. Területe 111,24 négyzetkilométer. Vele egy közigazgatási egységet képez a falutól északnyugati irányban fekvő Bánhalma. Lakosságának száma 5462 fő, s ebből mintegy kilencszázan élnek ott. A község Jász-Nagykun-Szolnok megye középső részén, a Szolnok-Túri-sík északi peremén fekszik.³

¹ <http://hu.wikipedia.org/wiki/Kenderes>

² <https://www.google.hu/maps/place/Kenderes>

³ Kenderes - Száz magyar falu könyvesháza, Írta: Cseh Géza és Szikszai Mihály, Szerkesztette: Vadász István, Elektronikus megjelenítés: NKÖEOK Szerkesztőség - 2007

4. Településtörténet, néveredet:

Kenderes területén a kedvező földrajzi és vízrajzi viszonyoknak köszönhetően már a kőkortól kezdve megtelepedett az ember. A település területén a kora-réz kori letelepedés nyomait két helyen találták meg a régészek. Ennek a korszaknak a leleteit a „tiszapolgári kúria” néven jegyzik. A település a bronzkorban már fontos kereskedelmi pont volt. 1887-1888-ban a templom déli portikusának nagyobbításakor több rétegben elhelyezkedő, e korra utaló sírokat tártak fel. A parókia 1936-os építésekor az alapozás során, több rétegben, 4 méter mélységig korabeli hulladékokat és pernyés nyomokat találtak. A római birodalom terjeszkedése idején a területet szarmata-jazig népcsoportok lakták, majd később, a VI.-VIII. században megtelepedtek itt az avarok is. Az 1950-es években különösen jelentős avar kori sírcsoportot tártak fel a Bánhalmához közeli telekhalmi területén.

A honfoglalók a IX. század végén érkeztek erre a vidékre. Árpád kabar törzse, az Aba nemzetség vette birtokba, akiknek egyik ága Kurszán kendének, a törzsszövetség szakrális vezetőjének kíséretéhez tartozott. Ez a had szállta meg a mai Kenderes környékét.

A római birodalom terjeszkedése idején a területet szarmata-jazig népcsoportok lakták, majd később, a VI.-VIII. században megtelepedtek itt az avarok is. Az 1950-es években különösen jelentős avar kori sírcsoportot tártak fel a Bánhalmához közeli telekhalmi területén.

A település topográfiai térképe az 1980-as évekből

A település első írásos említése 1352-ből való. A középkori iratokban többféle elnevezést is találunk: Kér, Kéregyháza, Kenderes. Ez utóbbi név maradt fenn, aminek többen kutatták már az eredetét és a jelentését. Kormos László, Kenderes tudós lelképásztora egyik helytörténeti munkájában nyelvészeti fejtegetéssel arra a megállapításra jutott, hogy a név az ősi király, a kende őreinek szálláshelyére utal.

A mai város közigazgatási területén az Árpád korban három település: Bánhalma, Zaka (más források szerint Kakat) és Kenderes falvak feküdtek. Az első kettőt az országos jelentőségű, Máramarosszigetet Pest-Budával összekötő Sút mellett, illetve ahhoz közel alapították, így a Tiszántúlt feldúló ellenséges hadak útjába estek. Bánhalma fennmaradt és ma Kenderes

közigazgatási területéhez tartozik, de Zaka (Kakat) település a török időkben végleg elpusztult és feledésbe merült. Jelenleg a pontos helyét sem ismerjük.

Kenderes, a kunok 1238. évi betelepítése után, a kialakuló kun települések közé ékelődött, de a lakosságának zöme mindig magyar maradt. A középkorban virágzó település volt, 1526-ban már mezővárosként említik a korabeli oklevelek. Megfordult itt Aba Sámuel, a legenda szerint az 1044. évi ménfői csatavesztés után Kenderes határában értek utol és ölték meg az üldözői, és ideiglenesen a mi ősi templomunkban temették el.

Átvonult itt Szent László királyunk, 1467-ben pedig az erdélyi havasokban kitört lázadás leverésére indulva járt itt Mátyás király is, akit két napig a helyi nemesek láttak vendégül.

Szerémi Györgynek, Szapolyai János káplánjának a feljegyzéseiből tudjuk, hogy 1528-ban, a november 8-ról 9-re virradó éjszakát a faluban töltötte János király és kísérete.

A város a többi alföldi település hányatott sorsában osztozott. Feldúlta a tatár, kirabolta a török, de Kenderes a 150 éves török hódoltságot viszonylag épen átvészelte, sőt 1568-tól kezdve a budai pasa birtokaként a legkiváltságosabb települések közé tartozott.

Az ezt követő évtizedekben a visszatérő pestisjárványok azonban a lakosság kétharmadát elpusztították, Buda ostroma után pedig a visszavonuló török sereg portyázó tatárjai dúlták fel a települést, iszonyú károkat okozva emberekben, javakban, jószágokban.

Az 1704. június 24-i, Karcag-Madaras elleni rác támadást Kenderes és Kunhegyes irányából visszaverték a kuruc csapatok, de a következő év májusában a község és a templom elpusztult. A lakosok egy része a templomba menekült, reménykedve, hogy Isten háza megállítja a kegyetlenkedőket, de a rácok rájuk retesztették kívülről az ajtókat, majd felgyújtották az épületet. A templom akkor teljesen kiégett, s meghalt minden odamenekülő. A templombelső festett kazettás mennyezete is elpusztult, csak kis részét sikerült megmenteni.

A Hevesi Megyegyűlés 1728. január 4-én döntött a hódoltság utolsó időszakában elnéptelenedett terület újraterelítéséről. Az új lakók nem csak a környező kun településekről, hanem a Hajdúságból, a Mátraaljáról, valamint Tokaj és Sárospatak környékéről is érkeztek. Az akkor idevándorlók a mai lakosság többségének ősei.

A kun települések népességében különösképpen gyorsan elterjedt a reformáció. Az újraneépítésig a településen református többség volt, de ez ekkor megfordult és a lakosság döntő többsége már római katolikus vallású betelepültekből állt.

Érdekes végigkövetni a település fejlődését a XVIII- XIX. században elvégzett császári katonai, majd a világháborúk során készített katonai felmérések térképein.

Az 1763-1785 között elvégzett első katonai felmérés térképén még elszórt házak látszanak, amelyek még alig rajzolják ki a település későbbi utcahálózatát.

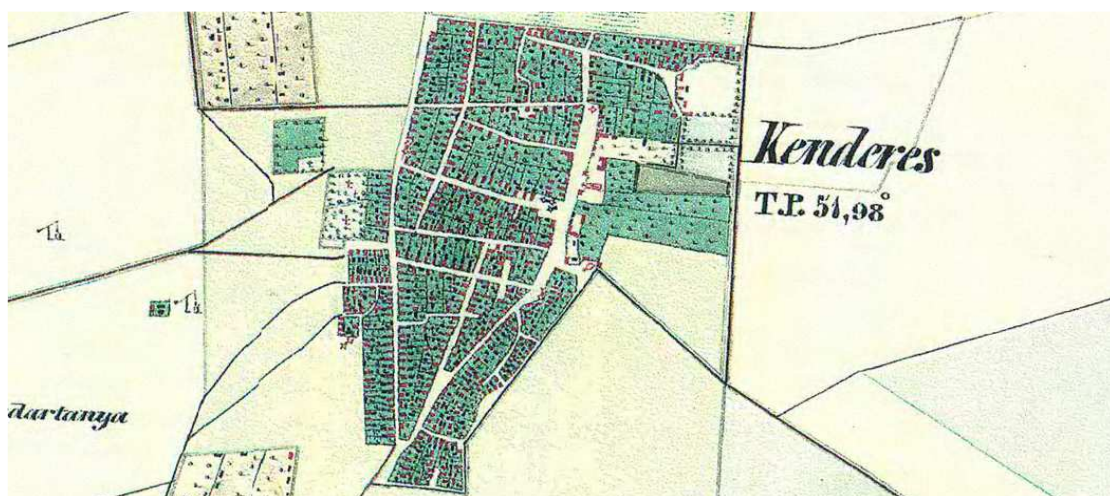
Figyelemre méltó a két nagy kiterjedésű szőlő az északi és déli külterületeken. A mai református templomot már a jelenlegi helyén, de nem a mai alaprajzi kialakítással ábrázolja a térkép:

Egy 1796-ban készült leírás szerint:

KENDERES Magyar falu Heves Várm. földes Ura a' Religyiói Kintstár, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Kis Újj Szálláshoz nem messze, földgye trágyázás nélkül is termékeny, szőleje, nádgya, fája van; de piatkozásra távol esik, 's legelőjét néha a' víz áradások járják.⁴

Az 1806-1869 között készült II. katonai térképen már felismerhetők ma is meglévő utcák – akkorra nagyjából kialakul a település mai arculata:

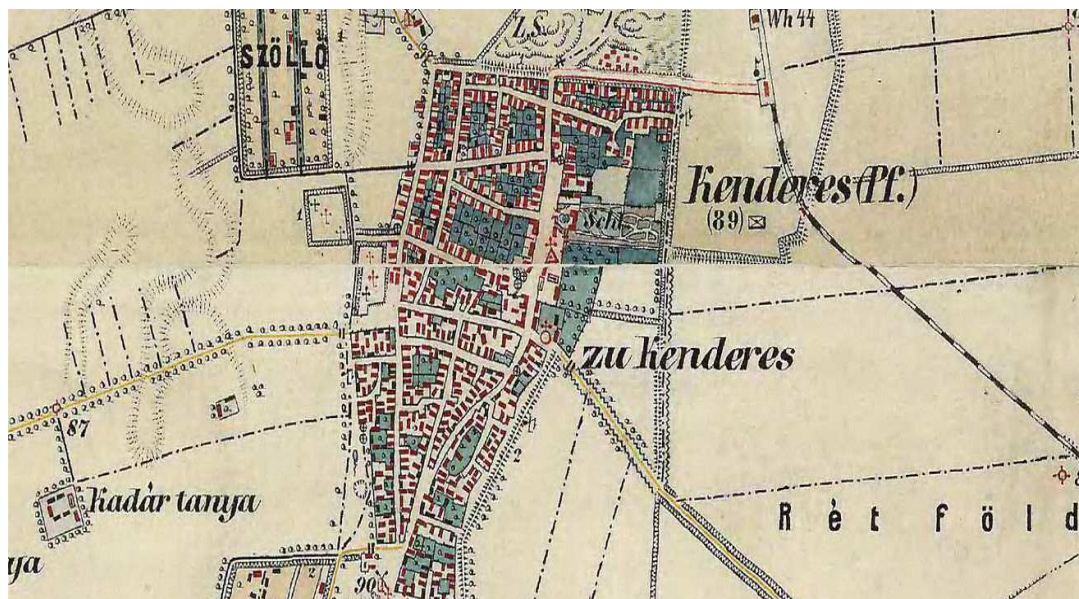

⁴ Magyar Országnek Leírása. Készítette: Vályi András Királyi Magyar Universitásbéli Professor. Budán, a Királyi Universitásnak Betűivel. 1796.

Fényes Elek (1851.) leírása alapján:

Kenderes, magyar falu, Külső-Szolnok vmegyében, rónaságon, ut. postája Bánhalma 1 mfd., 1698 római kath., 1710 ref., 95 zsidó lak., ref. és kath. anyatemlomokkal. Határa 11001 hold, melyből 7227 11/100 hold szántóföld, 3600 h. rét, 173 37/100 h. szőlő. Urbéri belső és külső telek 3435 62/100 h., majorsági szinte csupán használható föld és rét 3791 48/100 h. Földe általánosan gazdag fekete, a kakati pusztá széliben legelője kis helyen szíkes; terem leginkább tiszta búzát, rozst, árpát, zabot, kukoriczát, repczét, bükkönyt, kölest; sőt a majorsági földeken dohány is és luczerna nagy mennyiségben. Szinte a majorsági birtokon temérdek selyembirka, sertés és szarvasmarha tenyésztetik. Folyóvize nincs, hanem a kakai folyóból tavaszonként kitóduló árviz minden évben előnt a legelőből 300 holdat. Továbbá itt van a Szejkő laposa, mely zsombikos és vizenyős, hasonlóan 300 h. terjedésben. Birtokosai 1/2 részben a k. örökös kegyes alapítvány, 1/4 részben gr. Károlyi Lajos, 1/4 ifj. Halasy József.⁵

Az 1869-1885 között készült III. katonai felmérés térképén az előző felmérés adatait vehették alapul, jelentős változás nem észlelhető, bár a településen átmenő út már hangsúlyosabban látszik. Jól látható a kastély, a római katolikus és a református templom jelölése is:

Az 1848-as forradalom és szabadságharc idején Kenderes 260 nemzetőrt állított ki, akik közül a nőtlenek harci, a házas férfiak pedig polgári szolgálatot láttak el. Az I. világháborúban 211 kenderesi férfi halt meg katonaként a frontokon és a hadifogolytáborokban. A II. világháború katonai és polgári áldozatainak száma 180-200 főre becsülhető.

1849 januárjában Kossuth Lajos és kísérete a Bánhalmán áthaladó Sóúton menekítette a Szent Koronát Debrecenbe. Érdekes, hogy a Szent Koronát szállító kocsis neve is fennmaradt: Nagybajuszú Szatmári Pozsgán Eleknek hívták.

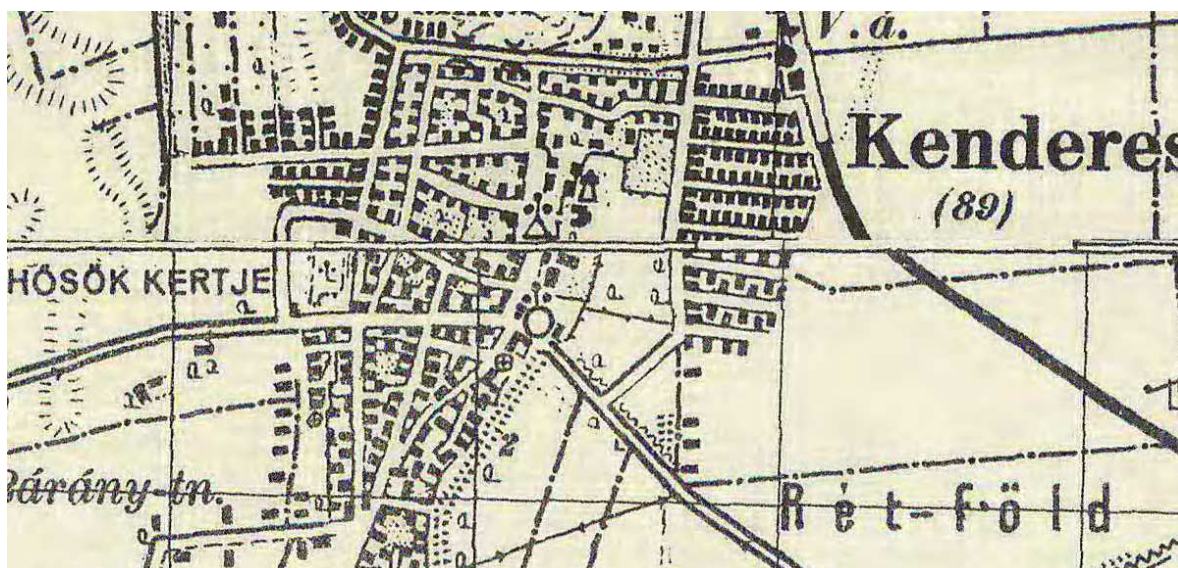
⁵ Magyarország geográfiai szótára

Kiadta: Fényes Elek. Pesten, 1851. Nyomtatott Kozma Vazulnál.

A Pallas Nagy Lexikona alapján: „**Kenderes** nagyközség Jász-Nagykun-Szolnok vmegye tiszai felső j.-ban, (1891) 829 házzal és 5244 magyar lak.; a járási szolgabírói hivatal széke, van ipartestülete, vasúti állomása, posta- és táviróhivatala és postatakarékpénztára.”⁶

Az 1920-as években, a Klebelsberg Kuno vallás- és közoktatásügyi miniszterségével fémjelzett időszakban Kenderesen több népiskola is épült, egyrészt a község belterületén, (a Hunyadi úton), másrészt – a kiterjedt tanyavilágban élő gyermekek elemi iskolai oktatásának színvonalát emelve – a külterületeken is.

A II. világháborús katonai felmérésen már egyértelműen jelölt a főútvonal és a templomok helye is:

A település főbb építészeti értékei:

Horthy – kastély

1857-ig Halassy-kúriaként volt nyilvántartva.

A kastély előtti körparkban található az egyetlen ilyen méretű mellszobor Horthy Miklósról. 1945 után más településen nem avattak Horthy Miklóst ábrázoló szobrot. Az itt látható alkotást 1993. szeptember 4-én, az újratemetés évében, állította a Vitézi Rend.

A II. Világháború után a hazánkat megszálló szovjetek itt is nagy károkat okoztak. Ebben a körparkban raktak máglyát a Horthy vagyon számukra értéktelennek ítélt tárgyaiból, amit értékesnek ítélték azt elhurcolták. Ezért a kastélyban egyetlen eredeti bútor sincs. Később a kastélyt istállónak használták az itt állomásozó oroszok. Lovakat, birkákat és takarmányt tartottak benne.

Az épületet 1924-ben építették át a kormányzóné kérésére. Ekkor épült hozzá a felső szint, ahol a kormányzó könyvtárszobája és a gyermekek hálósobája kapott helyet illetve ekkor épültek az oszlopos tornácok és a körterasz.

⁶ Pallas Nagy Lexikona, 10. köt., Pallas Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság, Budapest 1895.

A kastély főbejárata fölött a családi címer nem eredeti, ezt 2000-ben az itt működő iskola fennállásának 50. évfordulóján helyezték ide.

A kastélyban jelenleg néhány termet tudunk a vendégeknek megmutatni, melyekben többnyire csak fényképek láthatók, így szükséges a kastély bemutatása, hiszen információk nélkül a látogatók számára „csak egy vidéki kúria” marad.

Horthy – kriptá

1920-ban építtette a kormányzó az elhunyt családtagok számára. Mivel a családban a nők katolikusok, a férfiak pedig református vallásúak voltak, ezért a két temető határvonalára építtette. Horthy Miklós, felesége Purgly Magdolna és fiuk ifj. Horthy Miklós földi maradványait, a rendszerváltást követően, 1993. szeptember 4-én szállították Kenderesre.

A sírbolt azóta is zarándokhelynek számít. Erről tanúskodnak a koszorúk és a szalagok melyeket nap, mint nap hoznak az ide érkező megemlékezők. A kriptában négy generáció nyugszik: a kormányzó nagyszülei, szülei, testvérei és gyermekei.

A Horthy családról röviden

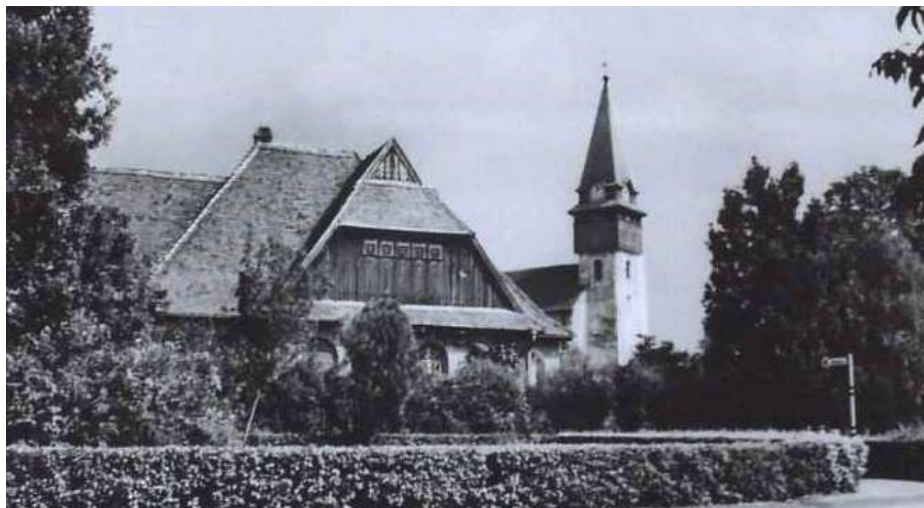
A nagybányai Horthy família 1635-ben kapott címeres nemeslevelet. A nemességet 1657-ben Kolozs vármegye közgyűlésén hirdették ki. A család később Bereg, Ugocsa és Szabolcs vármegyékben szerzett birtokokat. Horthy István a Szabolcs vármegyei Ramocsaházáról költözött Kenderesre 1850-ben, az anyjától, bizáki Puky Amáliától örökölt birtokára.

Horthy István tevékeny szerepet játszott a vármegye közéletében. 1872-ben és 1875-ben indult az országgyűlési képviselő-választásokon is és az 1876-ban létrehozott Jász–Nagykun–Szolnok vármegyei törvényhatósági bizottságnak egyik vezéralakja volt. A Szabadelvű Párt megyei elnökeként több évig tevékenykedett. 1879-ben Tisza Kálmán miniszterelnök a vármegye főispánjává szeretne volna kinevezni, de ezt a felkérést a visszaemlékezések szerint csendes, szerény természetű földbirtokos nem fogadta el. 1893-ban a főrendiház örökös tagjává nevezték ki és ezt a tisztséget 1904-ben bekövetkezett haláláig viselte.

A református templom

A források szerint a reformátusok a falu ősi templomát 1729-1733-ban állították helyre. A régi mintájára valószínűleg kis tornyot is építettek a XV. századból megmaradt falakra (1738). A község újraterelése után a torony négy fiatornyos volt. A templom festett kazettás famennyezetének fennmaradt táblái a torony alatti karzaton jelenleg is láthatók.

1765-ben a templom szűknek bizonyult, ezért karzattal történő kibővítésre kértek engedélyt. Az engedélyezési eljárás közben azonban egy vihar ledöntötte a templomtetőt és a tornyot. 1766-ban hozzáfogtak a romokban heverő templom felújításához. Végül az 1767-ben ledőlt tornyot újjáépíthették, majd 1788-ban gombbal ékesítették. 1806-1807-ben zajlott a templom egyik legnagyobb szabású renoválása, ezzel a régi, középkori formációkat, a két támpillér kivételével – megsemmisítették. 1829-ben a ma is látható két új harangot is beállították, 1844-ben a tornyot javították ki. 1874-ben építették, majd 1887-88-ban bővítették a déli szárnyat, 1882-ben magasították a tornyot.

A 1920-30-as években nagyot fejlődött a település. Ebben az időszakban épült fel magyaros szecessziós stílusban a református parókia, 1936-ban Szeghalmy Bálint terve szerint fa toronysisak készült, mellyel elnyerte a torony mai, leginkább kalotaszegi stílusjegyeket magán hordozó megjelenését.

5. A Római katolikus templom és az egyházközség története:

A későbarokk stílusú templom Rábel Antal építész tervei alapján épült 1783-1800-ig (kivitelező: Rabl Károly). Épült gróf Haller Antal és Halasy Márton adományából. Haller Antal eképp emlékezett a templomépítésről: „A Kenderesi Templomomat tornyostól egészen fedél alá építettem, most már csak a boltoztatása és kimeszeltetése kívántatik...” A folytatás a pálosrend dolga lett volna, de rendjük eltöröltetvén, csak 1800-ban folytatták és fejezték be.⁷ A falon található jelzés a 1800-as évek árvizét mutatja.

1925-27 között a templomot két mellékhajóval bővítették. A rózsablakokban azoknak a családoknak a nevei illetve címerei vannak megfestve, akik hozzájárultak anyagilag a templom építéséhez.

A templom az 1990-es években⁸

Az 1938-ban Magyarországon megrendezett Eukarisztikus Világkongresszus alkalmával két festmény került a templomba, melyből az egyik Bűnbánó Magdolnát ábrázolja, Horthy Magda képében. A másik egyedülálló Európában, mert nem csak szenteket, hanem élő, halandó embereket is ábrázol. A festményen megtalálhatók a magyar történelem nagy alakjai (Szent István, Szent Imre, Gellért püspök, Horthy Miklósné és két kenderesi gazda is) és építményei (Lánchíd, Budai Vár). A két kép Rovátkai R. Lajos festőművész alkotása.

⁷ Szolnok megye műemlékei, Szerk.: Kaposvári Gyula és Rédei István, Szolnok 1988.

⁸ Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi és Vagyongazdálkodási Központ-Fotótár

A templom falában található egy II. világháborús lövedék is, mely 1944. okt. 23-án csapódott be, de nem robbant fel, így hatástalanították, majd visszahelyezték a gondviselés jelének bizonyosságául. A lábazati falban földmérési magassági alappont is van elhelyezve.

Kenderes, Jász-Nagykun-Szolnok m.: plébánia az egri főegyhmege karcag-tiszafüredi espesresi kerületében. - 1332: már létezett. Templomát Szent Mihály titulusára szentelték. Lakói 1550 körül reformátusok lettek. A török háborúk miatt 1683: elnéptelenedett. 1728: népesült be. Tiszabő filiájából 1776: alapították újra. Nagyboldogasszony templomát 1823: építették. Orgonáját (2/18 m/r), 1938: az Angster gyár (op. 1160.) építette. Harangjait 1871: 68 cm átm. Hilzer Ignác Bécsújhelyt, 1922: 65 és 55 cm átmérővel a Harangművek Rt. öntötte, a 28 cm átmérőjű kisharang mestere ismeretlen. Kegyura 1880: a Vallásalap. *Lakói 1840*: 1380 r.k., 2 g.kel., 1415 ref., 78 izr., össz. 2875; *1910*: 3399 r.k., 14 g.k., 1 g.kel., 17 ev., 2110 ref., 122 izr., össz. 5663; *1940*: 4135 r.k., 7 g.k., 2 g.kel., 34 ev., 2223 ref., 32 izr., 1 egyéb vall.⁹

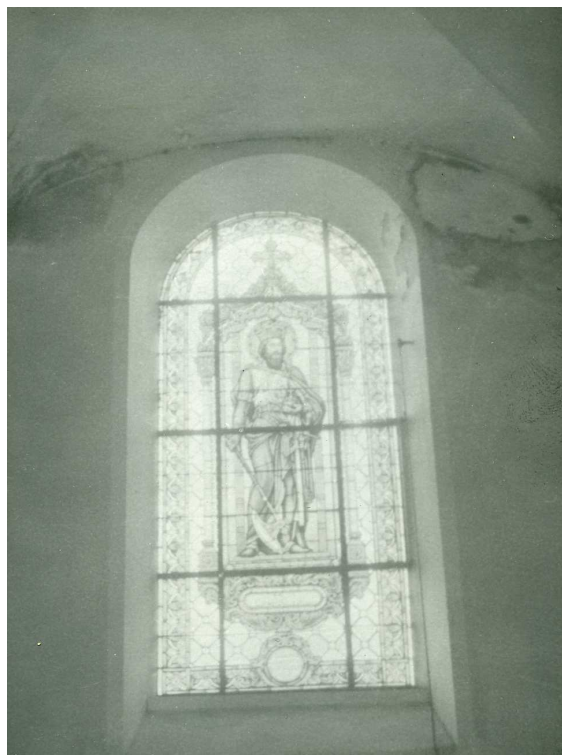
Légifelvételek a templomról¹⁰

⁹ Magyar Katolikus Lexikon, Főszerk. Diós István; szerk. Viczián János. Budapest: Szent István Társulat. 1993–2010.

¹⁰ www.kenderes.hu

A templom 1988 körül¹¹

A templom belső képei az 1960-as évekből¹²

¹¹ Szolnok megye műemlékei, Szerk.: Kaposvári Gyula és Rédei István, Szolnok 1988

¹² Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi és Vagyongazdálkodási Központ-Fotótár

Az 1990-as kiadású országos műemlékjegyzék szerint:

„MJ 4053

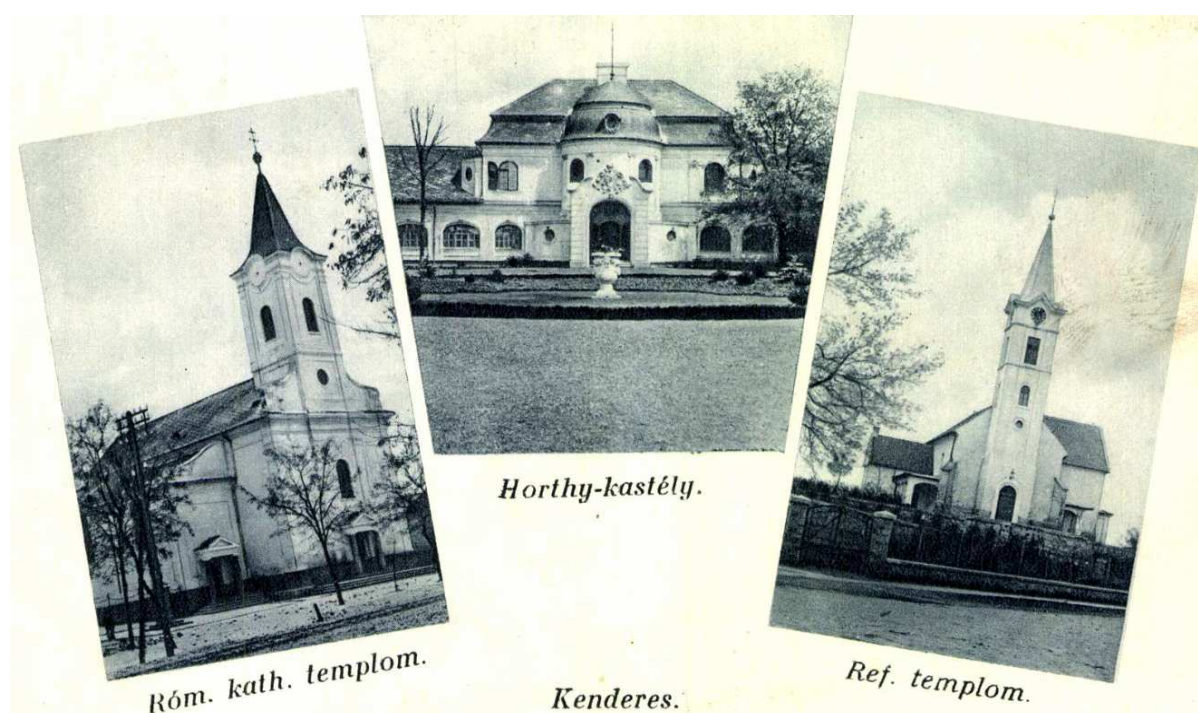
Kenderes, Lenin u. 27., hrsz.: 885

R. k. templom, késő barokk, 1783. Átalakítva és bővítve 1923-ban.”¹³

Az épület GPS koordinátái: EOVS 773195 212919, WGS84/GPS 47.248821, 20.67506

6. A templom építészeti leírása:

Háromhajós, félköríves szentélyzáródású, keletelt templom, a főhomlokzat középrizalitjában álló toronnyal (1783-1800). A homlokzati tornya az órapárkányig felfutó falpillérekkel. A hajó két oldalán a főhomlokzattól visszalépő mellékhajók (1925-27) ívelt vonalú oromzattal csatlakoznak a főhajóhoz. A főhomlokzat közép- és oldaltengelyeiben a bejáratokat hangsúlyosabbá tevő timpanonos, portikuszos bejáratok (1925-27). A szentély déli oldalán sekrestye. A főhajóban és szentélyben csehboltozatok, a mellékhajókban keresztboltozatok. A templomhajó nyugati oldalán karzat.¹⁴

Képeslap 1935-ből

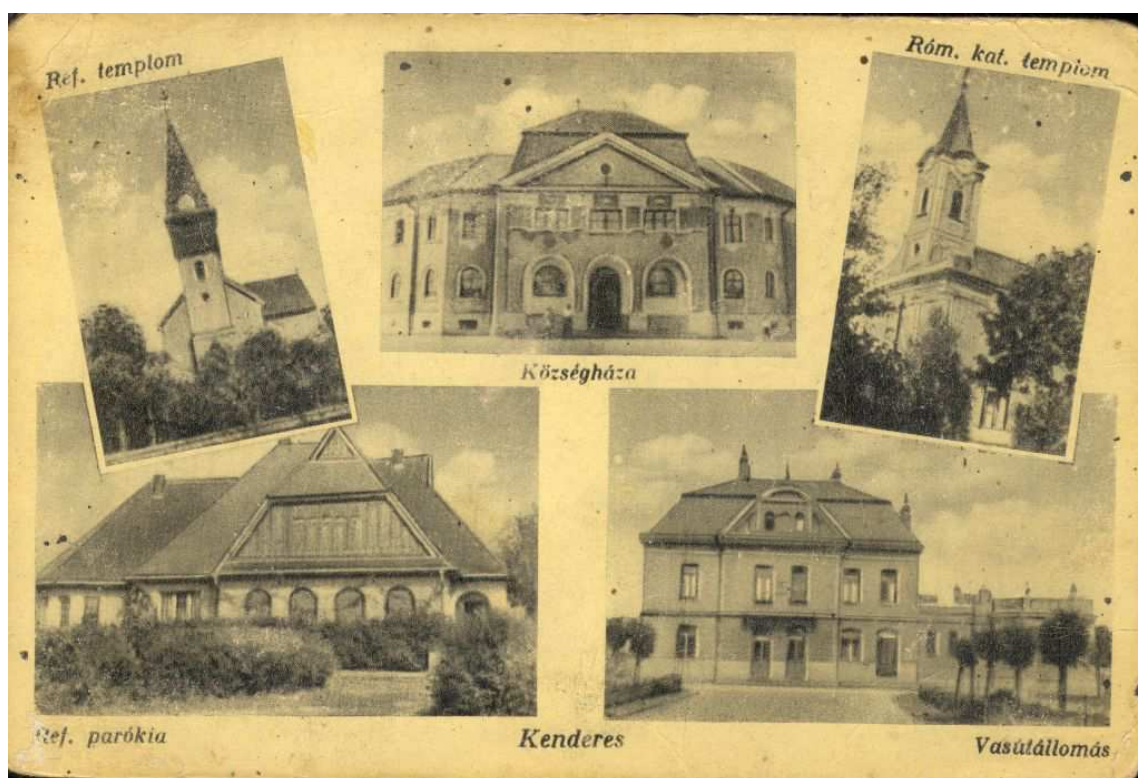
¹³ Magyarország műemlékjegyzéke II., Országos Műemlék Felügyelőség, Budapest, 1990.

¹⁴ Magyarország műemlékjegyzéke-Jász-Nagykun-Szolnok megye
Kulturális Örökségvédelmi Hivatal, Budapest 2005.

Légifelvétel 1962-ből¹⁵

A légifelvételről nem állapítható meg egyértelműen az eredeti tetőfedés anyaga, mely egykor feltehetően kettős hódfarkú cserépfedés lehetett, a légifotón már feltehetően a mai palafedés látható.

Képeslap 1940-es évekből¹⁶

¹⁵ www.fentrol.hu, 1962. augusztus 24-én készült felvétel

¹⁶ <http://kepeslaptar.vfmk.hu/kepeslapok/1049.jpg>

Képeslap az 1960-as évekből¹⁷

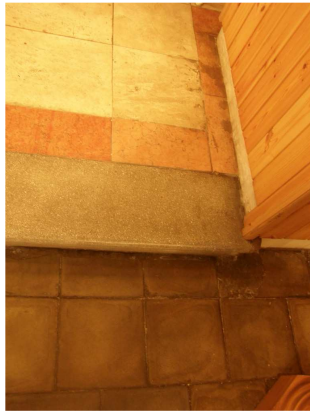
A templom berendezése több ütemben, a 18. század végén és a 20. században készült.

A főhajóban és a szentélyben csehboltozat, a mellékhajókban keresztboltozat. A hajó bejárat felöli végén, a torony alatti karzat 2 oszlopra támaszkodó, faszervezetű szakasszal bővítve. A szentély déli oldalán sekrestye.

¹⁷ <http://postcards.hungaricana.hu/hu/>

A belső térben különböző korokból származó vegyes burkolati rendszer látható. A hajóban cement és mozaiklap padlóburkolat, a padok alatt cementsimítás, a szentélyben és a sekrestyében újabb keménymészke burkolat van.

A lábazati falat belülről XX. századi lambéria burkolat takarja, feltehetően a felvizesedett vakolat miatt. A lambéria megjelenése sokat ront az értékes épület belső megjelenésén.

Az ajtók többnyire 20. században készültek, talán már csak a padlásra felvezető ajtó eredeti. A templomhajón jó állapotban ránk maradt, magas művészeti értékű színes ólombetétes üvegablakok láthatók 1938-ból, a tornyon már későbbi színes üvegablak látható.

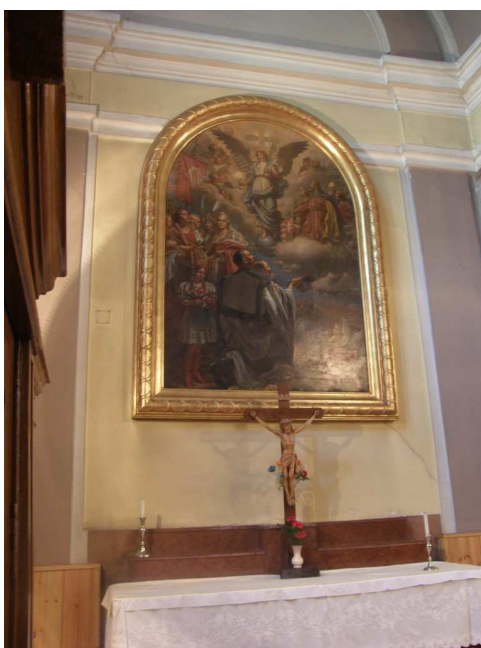

Nagyboldogasszony főoltár, sztipesz, tabernákulum, festett kő, barokk, oltárfal, festett kő, későbarokk, 18. század vége. Oltárkép Falkonézi József alkotása (Buda, 1800.)

Mellékoltárok:

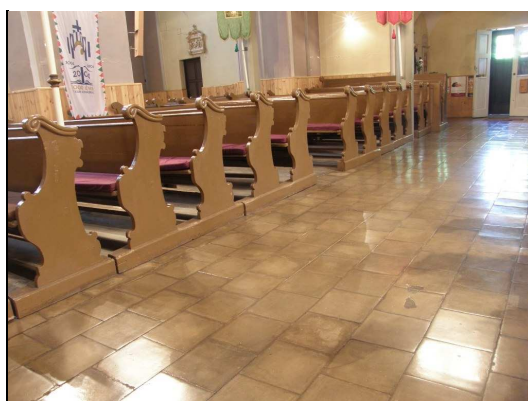
- Az Eucharisztia tisztelete
Oltárkép, Rovátkay R. Lajos, 1938. szign. (Az Eucharisztikus Kongresszus alkalmából.)
- Mária Magdolna
Oltárkép (erősen átfestve)

Szószerk, festett, aranyozott fa, későbarokk, 18. század vége.

Padok, festett fa, barokk (eredeti színe kutatandó)

Orgona, historizáló, Angster József és Fia Orgona és Harmóniumgyár Rt., Pécs, 1930-as évek

Festmények:

Krisztus a keresztfán, 19. század, Nepomuki Szent János, copf keretben, 18. század Szent Rita, Takács I. szign.

A keresztút állomásait megjelenítő 14 db stáció értékes fa faragványok, részletgazdag kidolgozással, fehérre festve. Eredeti színük szintén kutatásra szorul.

A sekrestyével szemben, a szentélyből balra nyílik az egykori kegyúri helyiség, melyből egykor a település birtokosa vehetett részt a szentmisén. Ma raktárként használják, javasolt eredeti berendezési tárgyainak felújítása és múzeum céljára történő hasznosítása.

Érdemes megemlíteni a templom belső tereinek kifestését, mely valószínűleg eltér az eredeti hiteles belső festéstől. A ma látható szürke-sárga-fehér színezés a XX. században, talán az 1930-as évek végén kerülhetett a falakra. Ekkor nagyobb felújítás történhetett a templomban az 1938 májusában Budapesten megtartott 34. Eucharisztikus Világkongresszus tiszteletére. Ekkor kerültek be a színes üvegablakok és az 1938-as mellékoltárkép is. Az archív képen még biztosan nem a mai festés látszik és a falakon lévő vakolt tagozatok kialakítása is eltér minimálisan (a falmezőkben lévő vízszintes összekötő párkánytagozatok hiányoznak, melyek utólagosságát az oltárkép szakaszán történő megszakításuk is alátámasztja). Az archív kép egy nagyobb felújítás előtt készülhetett, látszik rajta az erősen felvizesedett lábazat és a feltehetően a sekrestye fedésének rossz állapotából adódó nagyobb foltban kialakult falszerkezeti átnedvesedés. Egy nagyobb belső helyreállítás esetén a belső terek eredeti színezésének kutatása szükséges!

Az épület több ütemben a XX. században többször is szakaszosan felújításra került. A Forster Központ tervtárában kutatható dokumentációk szerint 1978-ban a mellékhajókon és a tornyon lévő teljesen tönkrement kiselemes palafedés cseréje történt meg a ma is meglévő „horganybádóg” lemezfedésre, mely azóta már átfestésre került. 1984-ben a teljes homlokzat felújítása és a csapadékvíz-elvezető rendszer cseréje történt meg, a festés a tervek szerint műanyag festékekkel készült. Ekkor injektálásos utólagos falszigetelés is be lett tervezve, de ez nem vagy nem szakszerűen készülhetett, mert a lábazati falak sajnos ma is nedvesek.

A templom 1958 óta műemléki védelem alatt áll. A ma látható későbarokk stílusú épület a település egyik legrégebbi, ma is eredeti funkciója szerint használt építészeti alkotása, ezért műemléki helyreállítása, hosszútávú megőrzése hitéleti és építészettörténeti szempontból is fontos feladat.

A felújítási munkák első ütemében elvégezni tervezett beavatkozások műemléki szempontú vizsgálata:

Külső munkák:

Tetőszerkezet és tetőhéjazat:

- tetőn lévő fémlemez fedés bontása,
- alatta lévő tetőszerkezet átvizsgálása, szükség szerinti cseréje,
- hornyolt íves vágású cserépfedés készítése,
- új horganyzott acéllemez ereszcatorna rendszer készítése.

Szakértői javaslat: az épület tetőfedésére alkalmazott új tetőcserép sík felületű legyen, alátétfóliával és szellőző cserepekkel kiegészítve. Mivel jelenleg lesz a teljes tetőfelület újrafedve, szükséges a meglévő és megmaradó fedések (kiselemes pala és fémlemez) átvizsgálása, hibáinak kijavítása.

Lábazati falak mentén szivárgó kialakítása:

- a meglévő járdák bontása,
- a lábazati falak mentén nagy szemű kavicssal visszatöltött szivárgó árok készítése,
- térkő járda készítése,
- műkő előlépcsők felújítása.

Szakértői javaslat: az épület körüli járda kialakítása műemléki szempontból elfogadható térkő elemekből, a lábazat színéhez illeszkedő árnyalatban. Az új csapadékvíz-elvezető rendszer és járda építésével egyidőben meg kell oldani a csapadékvíz minél messzebbre történő vezetését a templom lábazati falától.

Belső munkák:

Templomhajó és szentély:

- padok alatt új alátétdeszkázat készítése.

Szakértői javaslat: a templom belső terében meglévő, több korból származó padlóburkolat nagyon vegyes összképet mutat. A padok alatt a XX. században aljzatbeton és cementsimítás készült, melyre feltehetően a talpgerendák korhadása miatt volt szükség és az összes padsor kibontásával, majd visszahelyezésével valósították meg. Ekkor történhetett meg a padsorok kisebb elemekre való feldarabolása is, mely a bontást és a visszaépítést segítette. A padok alatt tervezett új alátétdeszka készítése segítheti az aljzatok kiszellőzését és javítja a templom belső megjelenését. A későbbiekben javasolt a belső burkolati rendszer egységesítése.

7. Összegzés:

Az előzőekben ismertetett építéstörténeti adatok alapján az épület tervezett felújítási-helyreállítási munkáinak elvégzése – a javasolt szakértői kiegészítésekkel - műemlékvédelmi szempontból elfogadható.

A homlokzatok felújítása során – hiteles forrás hiányában - nem javasolt a jelenlegi színezéstől és tagolástól való eltérés, viszont egy későbbi belső felújítás során az eredeti belső festés színeinek kutatása szükséges.

Fontos megemlíteni még a templom közvetlen környezetében felnőtt növényzetet, mely az épület látványából sokat kitakar, így a település egyik legszebb, mozgalmas homlokzati formálású történelmi épülete alig látható. A lábazati fal közelébe ültetett növényzet a lábazati falak kiszáradását is meggátolja, így javasolt ritkítása, kisebbre történő cseréje.

Az épület műemléki helyreállításával megjelenése jelentősen javulhat, ezért javasolható az építész tervdokumentációban szereplő kivitelezési munkák engedélyezése és megvalósítása.

8. Nyilatkozat

E kutatási dokumentáció készítője nyilatkozik arról, hogy a tervezett megoldás megfelel az örökségvédelmi jogszabályoknak és hatósági előírásoknak, továbbá, hogy a dokumentáció elkészítésére jogosultsággal rendelkezik.

Jelen munkát a „szerzői jogról” szóló 1999. évi LXXVI. tv. alapján szerzői jogi védelem illeti meg. A közölt adatok szerződéstől eltérő célra való felhasználása vagy továbbadása csak a szerző engedélyével történhet.

Debrecen, 2015. április

Virányi Zsolt

építész, tervező- és műemlékvédelmi szakmérnök É-09-0605
műemléki szakértő műemléki érték dokumentálása szakterületen 21-0272
+36-30-600-3974, zsolt.viranyi@gmail.com

9. Felhasznált irodalom és forrásjegyzék:

Magyar Országnek Leírása. Készítette: Vályi András Királyi Magyar Universitásbéli Professor. Budán, a Királyi Universitásnak Betűivel. 1796.

Magyarország geográfiai szótára

Kiadta: Fényes Elek. Pesten, 1851. Nyomtatott Kozma Vazulnál.

Magyarország vármegyéi és városai, Heves vármegye

Pallas Nagy Lexikona, 10. köt., Pallas Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság, Budapesten 1895.

Műemlékjegyzék, Országos Műemlék Felügyelőség, Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 1960.

OMF műemlékek vizsgálata, Országos Műemlék Felügyelőség 1965.

Magyarország műemlékjegyzéke II., Országos Műemlék Felügyelőség, Budapest, 1990.

Szolnok megye műemlékei, Szerk.: Kaposvári Gyula és Rédei István, Szolnok 1988.

Magyarország műemlékjegyzéke-Jász-Nagykun-Szolnok megye

Kulturális Örökségvédelmi Hivatal, Budapest 2005.

Kenderes - Száz magyar falu könyvesháza

Írta: Cseh Géza és Szikszai Mihály, Szerkesztette: Vadász István,
Elektronikus megjelenítés: NKÖEOK Szerkesztőség - 2007

Magyar Katolikus Lexikon, Főszerk. Diós István; szerk. Viczián János.

Budapest: Szent István Társulat. 1993–2010

Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi és Vagyongazdálkodási Központ (Tervtár, Fotótár)

Internet:

www.fentrol.hu

www.kenderes.hu

<http://hu.wikipedia.org/wiki/Kenderes>

<https://www.google.hu/maps/place/Kenderes>

<http://kepeslaptar.vfmk.hu/kepeslapok>

<http://postcards.hungaricana.hu/hu/>

M Ű S Z A K I L E I R Á S

2

7225 | A | 78.

14731

Kenderes-i Római Katolikus templom torony süveg és jobb-baloldali oldalhajók tetőzetének felújításával kapcsolatos munkákról.

Előzmények :

A templom épület a 164 sz. telekkönyvi betétben felvett 1.sorszám alatt a 18 hrsz.-u 883 négyzetöböl területen fekszik, a kenderesi Római Katolikus egyházközség tulajdonjoga.

Az egyházközség nyilvántartása szerint 1783.évben épült.

Stilusát tekintve műemléki védeltséget élvező, a 6430-2/1965 sz. határozat alapján bakorr templom.

Tervezője és kivitelezője ismeretlen.

Jelenlegi állapota:

A torony sűveg, amely a felujítás tárgyát képezi 4.50 m x 4.50 m alapterületű, csillagkötésű talpazatra épített, kötőgerendás fedélszék ami sima területű háromszögben végződő kiépítéssel van megoldva. A palafedésű tető héjazat alatt a teljes toronyfelület összefüggő deszkaborítással van ellátva.

Műszaki adatai:

A faszerkezetű torony magassága 7 m.

Összes tető sík felülete 97 m².

A faszekerkezű torony állapotát tekintve, gondos átvizsgálás után statikai szempontból a kívánt állékonysági követelményt kielégíti. Szükségszerű azonban, hogy a tető héjazati elemeket kb. 1 m³ felmért mennyiségben azonos méretű fűrészelt fából kicseréljék.

Ugyancsak szükségeszerű a felújítási munka során a jelenlegi pala fedésű héjazat eltávolítása, tekintettel, hogy az jelenlegi állapotában elévült, ugyan akkor annyira hiányos, -amit régi szabványu mérete miatt -pótolni nem lehet. A tető héjazat alatti összefüggő deszka borítás teljes egészében lecserélendő elavultsága miatt és helyette azonos méretű 0.25 mm-es deszkaborítás építendő meg.

Az új deszka borítás a torony sisak teljes felületén a pala helyett 0.75 mm-es horganybádóg fedéssel készül. A bádóg héjazat megépítése során, különös gondosságot kell fordítani a torony süveg csucsán elhelyezett kereszt körül dolgozására, hogy a tökéletes, elleni szigetelés biztosítva legyen.

Jobb és baloldali oldalhajók:

Jelenlegi a ritkított deszkázásra ráépített pala teljesen elavult állapotú, amely teljesen egészsében lebontandó. A tető héjazat lebontása után - tekintettel, hogy csak megbontás után állapítható meg a födém szerkezet minden egyes darabját gondos felülvizsgálat alá kell vonni és amennyiben a szerkezeti részben rothadás állapítható meg azt azonos méretű fűrészelt szarúfával cserélni kell.

A tető szerkezet helyreállítása után alágylhajlásu 25%-os oldaltető 0,75 mm -es horganybádor tetőhéjazattal készül, ritkított deszkázásra.

Az elvégzésre kerülő újrafedés 180 m³.

A felújított töröny süveg, valamint jobb és baloldali oldalhajók régi és új faszerkezete, a bádóg lefedése ekőtt korrózió elleni gondos kezelésben kell részesíteni. A védőanyag a jelenlegi kereskedelemben beszerezhető vegyszervből legyen.

A munkázatok kivitelezése során a kivitelezők a munkavégzés veszélyessége miatt, az általános munkavédelmi és balesetvédelmi előírásokat szigorúan kötelesek betartani.

Kenderes, 1978. május 10. Godó István s.k. műszaki ellenőr.

Másolatot hitelesítettem. Kenderes, 1978. Jun. 17. -

h. esp. plébanos

MŰSZAKI LEÍRÁS

Előzmények:

Kenderes község "NAGYBOLDOGASSZONY" titulusu temploma 200 éve 1783-ban épült, majd a két oldalhajója 1925-ben épült az eredeti templomhoz.

Az egész épület későbarokk utánzat, de kifejezetten tiszta építészeti stílusra nem utal.

Ennélfogva sem műemlék sem műemlékjelleget az épület nem képvisel.

Jelenlegi állapot:

Szerkezeti vonatkozásban úgy az alap mint a teherhordó szerkezeti főfalak valamint a belső teret lezáró egyhajós külső megjelenésében egyszerű templom tagolt belső tere felújítást nem igényel, azokon egyéb megerősítési munkát végezni nem szükséges. Teljesen elhanyagolt állapotban van azonban a templomépület teljes vakolata. Párkányok le vannak fagyva és a vakolat több helyen táblákban omladozik le a falfelületről.

Ugyancsak nem kielégítő a csapadékvíz-elvezető csatornák és egyéb bádogfedések állaga, ami teljes egészében felújítást igényel.

A csatolt részletes költségvetés szerint a vakolat valamint a párkányok elévült állaguk miatt teljesen egészében eltávolítandók. A kifugázott és portalanított területre durva és sima kiviteli vakolat kerül, aminek felületi színezése sárga és fehér színben stologén műanyag festéssel készül.

A templom főbejáratí homlokzatának ötlépcsős műkö burkolatai és lépcsőfokai tekintettel, hogy föld-föltésre lett építve és teljesen szétcsuszott alapzatát betonnal kell megerősíteni és a műkölépcső idomokat újra visszahelyezni.

. / .

Utólagos falszigetelés:

Szemrevételezés során a külső betonlábazat és a belső műmárvány lábazat felett erősen érzékelhető a felszívódó talajnedvesség okozta fal és vakolat valamint festés erős rongálódása.

Ezt a tényt műszeres mérés alátámasztotta. A mérések az ETI felületi nedvességmérő műszerrel készültek.

Mérési eredmények a belső falfelületen a lábazat felett készültek, míg a külső részen a + - magasságtól 60 cm, majd a lábazat felett 1,50 méter magasságban és általában az értékek a 70-90 %-os nedvességi értékeket mutattak ki.

A folyamatosan készülő felújítás csak abban az esetben eredményes ha a falak vízszintes falszigetelése megtörténik. Ezen utólagos falszigetelési eljárásához szilikofób-anhydrid alkalmazása a legcélravezetőbb a nedvesség lezárására.

Technológiai leírás az utólagos falszigeteléshez:

A jelenlegi erősen cement külső lábazat eltávolítása feltétlen szükségesszerű az így szabaddá vált falfelületen a száradás intenzívebbé válik.

A belső térben meglévő műmárvány burkolat eltávolítása nem volna gazdaságos, így a furatokat a márványlapokon keresztül kell elvégezni. Ez ugyan késlelteti a kiszáradás folyamatosságát azonban a várt hatást ugyan később néhány hónappal de elérhetjük.

A falvastagságok általában 100 cm-es vagy azon felüli méretűek. A furatok a fal mindkét oldaláról készüljenek egy-egy oldalról 30-30 cm-enként. Az ennél vastagabb falak esetében a fal két oldalán a furatokat 2-2 sorban kell készíteni. Az előbbi esetben a furatok hossza 5 cm-el a tulsó falsíkon előbb végződik. Míg a második változat szerint a furatok a mindenkori faltest közepén végződik.

Erre a megoldásra azért kerül sor, mert a furatszárak hossza korlátozott.

A 60-100 cm-ig terjedő hosszúságú furatokat és a betöltendő szigetelőanyagot ütemezni kell.

. / .

- I. Ütem: a furatok elkészítése a teljes hosszúság feléig.
II. Ütem: az egyfuratra eső szigetelőanyag mennyiségének a felét az elkészült furatokba kell tölteni.
III. Ütem: a furat folytatása a teljes hosszúságig.
IV. Ütem: a további szigetelőanyag betöltése.

Az épületen ugyan 60 cm-nél rövidebb furatok kevésbé jelentkeznek ilyeneknél azonban a kifurás és a szigetelőanyag betöltése egyidőben készülhet.

A szigetelőanyag betöltése után 2 hét várakozási idő elteltével a furatok tömíthetők, perlites habarccsal.

A betöltendő szilikofób-anhidró szigetelőanyag mennyisége 2.500 liter.

A szigetelés végzésének időszakában a műszaki ellenőr maximum 2 naponként tartozik az előírt technológiai folyamat betartását ellenőrizni.

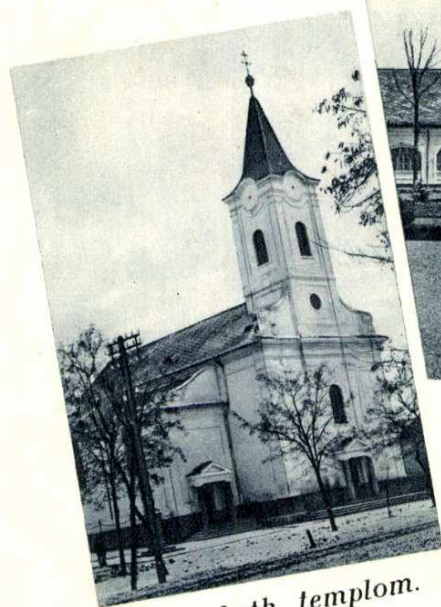
Egyéb:

A felújítás során kivitelezésre kerülő munkálatok különösen veszélyes munkaterületen nagy magasságban kerülnek kivitelezésre, ennél fogva a vállalkozók úgy maguk mint alkalmazottjaik részére az előírt munkavédelmi utasítást és balesetvédelmi előírásokat szigorúan tartozik biztosítani és betartani.

A szigetelő anyag magas százalékban alkoholt tartalmaz, ezért a munkavégzés alatt dohányozni szigorúan tilos. A szigetelőanyag betöltése idejében az állandó légmozgást biztosítani kell.

Kenderes, 1984. augusztus 31.

Godó István
műszaki ellenőr

Róm. kath. templom.

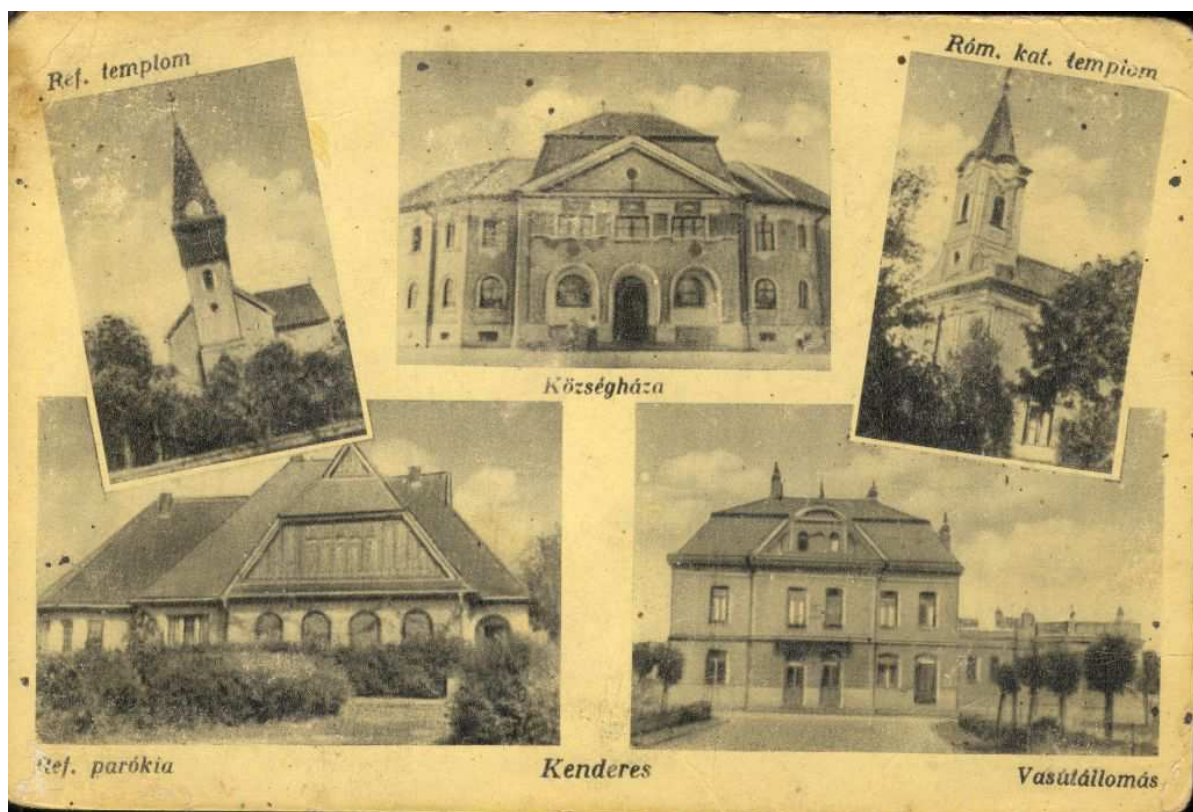

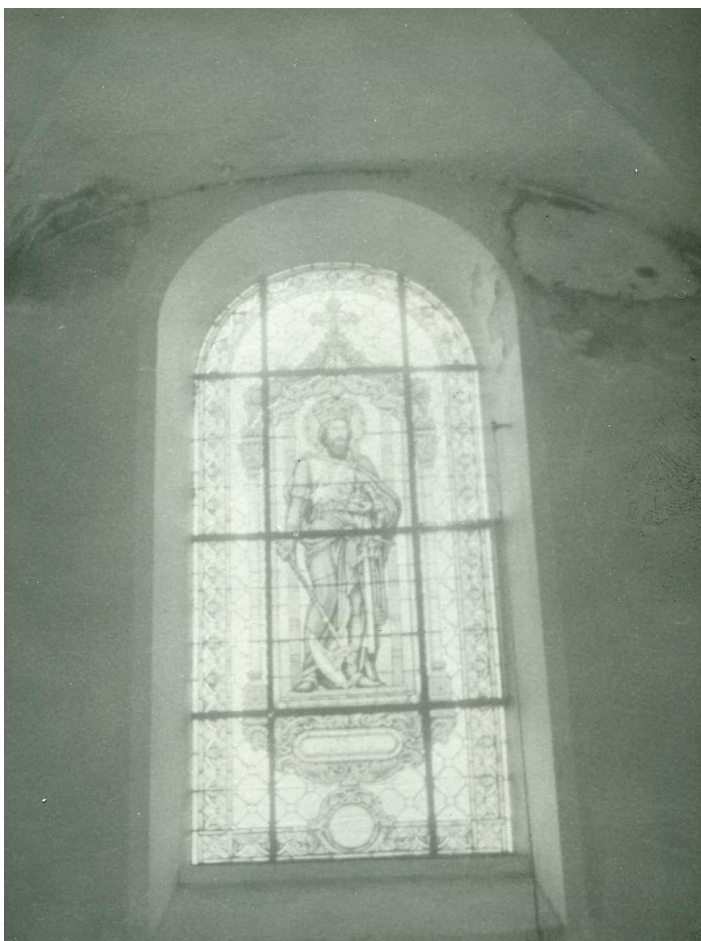
Horthy-kastély.

Ref. templom.

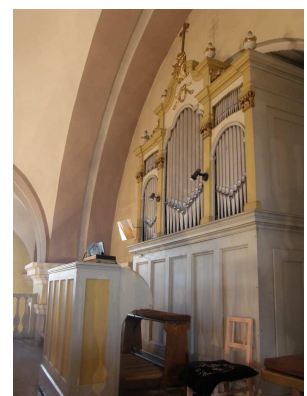
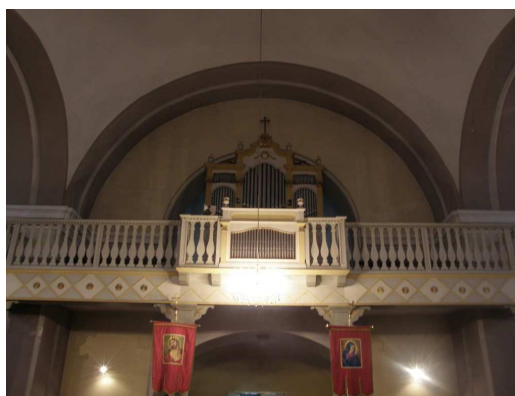
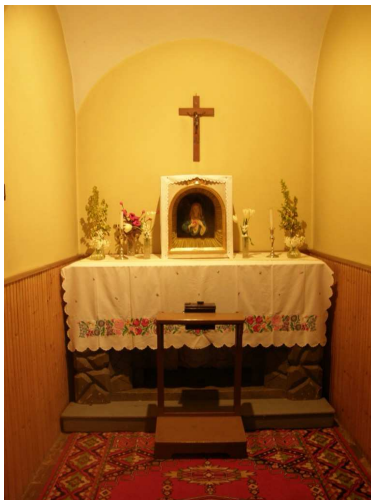
Kenderes.

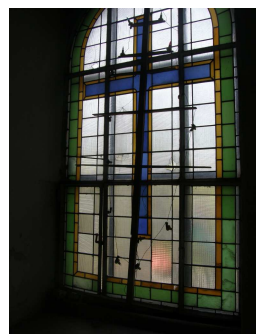
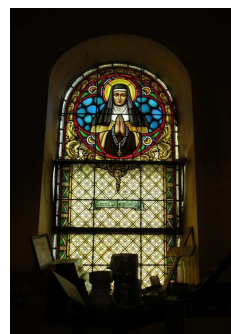
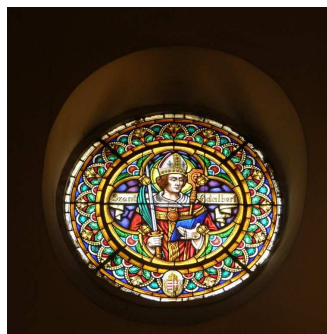
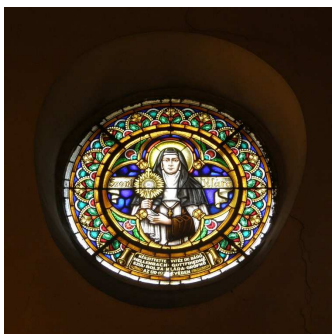
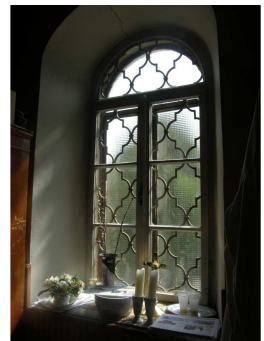
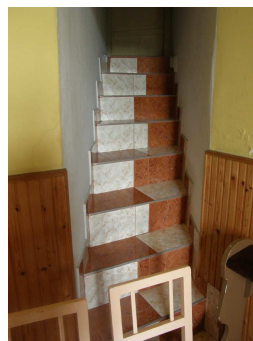
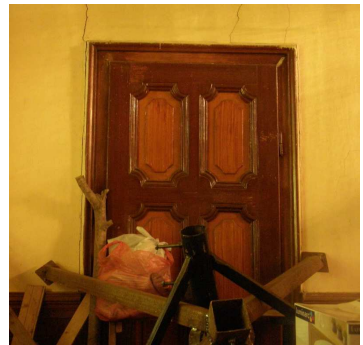
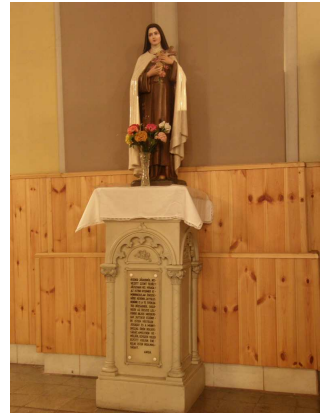

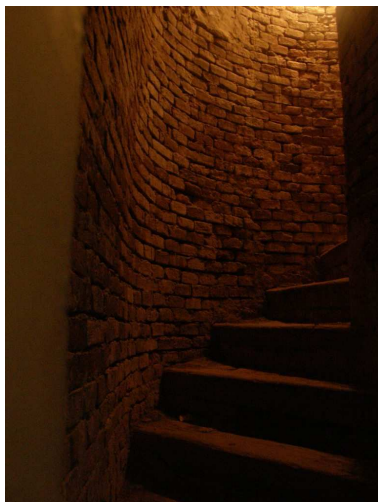

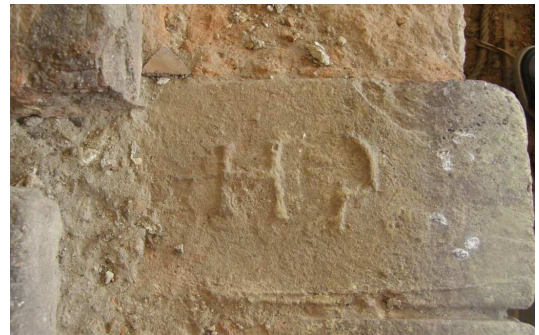
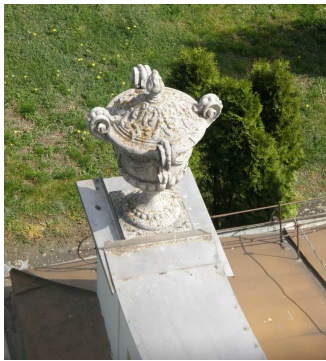
12. Fényképdokumentáció – az épület 2015. áprilisi állapotának dokumentálása

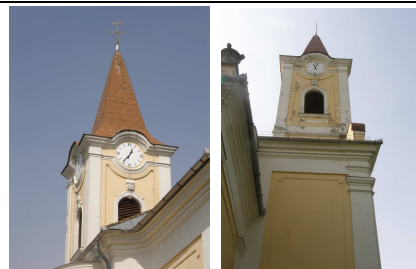

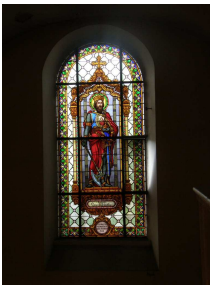
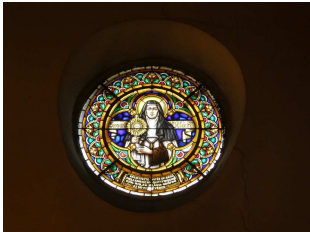

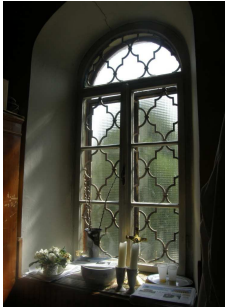
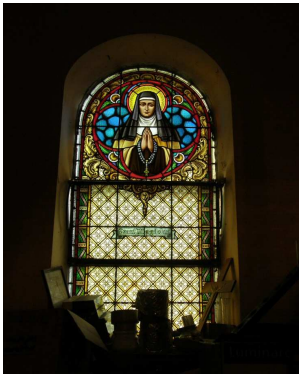

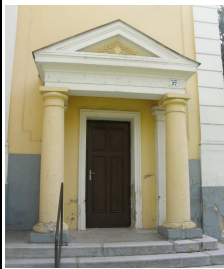
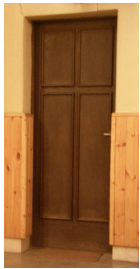

13. Értékleltár a kenderesi Római katolikus templomról

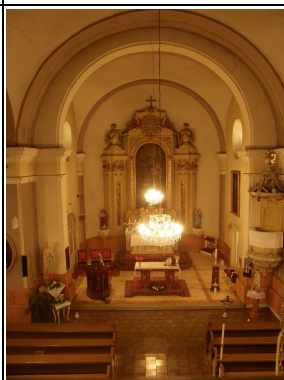
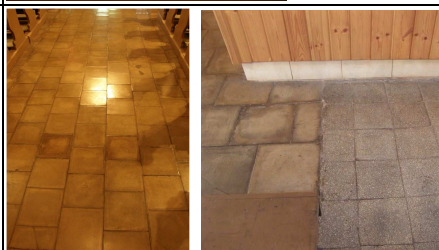

Jelen értékleltár a régészeti örökség és a műemléki érték védelmével kapcsolatos szabályokról szóló 39/2015. (III.11.) Kormányrendelet 10. melléklete alapján a **műemlék épület egészére vonatkozóan készült.**

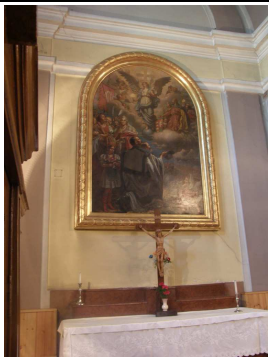
Helyszín megnevezése:	Kenderes, Szent István út, 885 hrsz.
Védett műemléki értékek adatlapja (műemléki törzsszám: M 4053)	

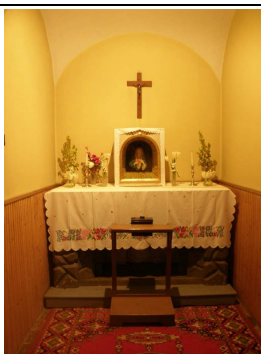

Épület megnevezése:		Római katolikus templom (Nagyboldogasszony)			
Építészeti stílus, datálás:		Későbarokk, épült 1783-1800 között			
A homlokzatképzés és a díszítmények anyagai, szerkezetei:					
száma és megnevezése:		jellege:	leírása:	datálása:	fotó:
- homlokzat:		Vakolt, kőporos, világos-sárga és törtfehér festés, tagozatok	Háromhajós, félköríves szentélyzáródású, keletelt templom, a főhomlokzat középrizalitjában álló toronnyal. A hajó két oldalán a főhomlokzattól visszalépő mellékhajók (1823) ívelt vonalú oromzattal csatlakoznak a főhajóhoz. A főhomlokzat közép- és oldaltengelyeiben timpanonos, portikuszos bejáratok. Tető műpala.	Épült 1783-1800. között Homlokzata többször felújítva, átfestve, legutóbb az 1980-as években	
- lábazat		vakolt, cementes, javított	Cementes habarccsal javítva.	Építéskori, többször felújítva, átfestve	Rossz állapotú, cserére szorul
- festés		világos-sárga, törtfehér	Lábazati és ereszkörnyéki hibákkal	többször felújítva, átfestve	Foltonként javítandó, újrakészítendő
- díszítmények (nyílások körüli tagozatok)		Vakolt, festett.	Kőporos, világos-sárga alap és törtfehér tagozatok	Többször felújítva, átfestve, legutóbb az 1980-as években	
- tagozatok, főpárkány		Eredeti párkánykihúzás vakolatból	Többször jó állapotúak, szakaszonkénti javításuk szükséges.	XIX. század eleje	

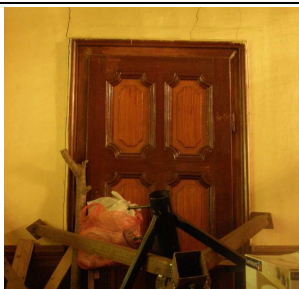

száma és megnevezése:			jellege:	leírás:	vasalatok:	datálása:	fotó:
- külső nyílászárók:							
1.	Hajó ablakok földszint	4 db szerk.	Fix ablak	Kívül 12 üvegmezőre osztott, félköríves záródású kétrétegű fém ablak, egyrétegű üvegezéssel, belül ólomüveg ablakokkal	nincs	1938.	
- felületkezelés:				fekete mázolás		1970-es évek	Külső szerkezet cserélhető
2.	Szentély ablakok	2 db szerk.	fix ablak	Kívül 5 üvegmezőre osztott, kerek, fém, kétrétegű ablak, kívül egyrétegű üvegezéssel, belül ólombetétes díszüveggel	nincs	1938.	
- felületkezelés:				fekete mázolás		1970-es évek	Külső szerkezet cserélhető
3.	Sekrestye ablakok	1 db szerk.	2x nyíló ablak	7 üvegmezőre osztott, félköríves záródású kétrétegű ablak, egyrétegű üvegezéssel, kovácsoltvas ráccsal	XIX. sz-i pántok, ráfordítós zár és ablaknyitók	XIX. század eleje	
- felületkezelés:				Kívül barnára, belül fehérre mázolva		1970-es évek	Felújítandó
4.	Kegyúri helyiség ablakok	1 db szerk.	fix ablak	Kívül 7 üvegmezőre osztott, félköríves, fém szerk., kétrétegű ablak, kívül egyrétegű üvegezéssel, belül ólombetétes díszüveggel	nincs	1938.	
- felületkezelés:				fekete mázolás		1970-es évek	Külső szerkezet cserélhető

5.	Főbejárat ajtó	1 db szerk.	Keményfa ajtó	kétszárnyú, egyrétegű fa anyagú, egyes záródású, felül üveges, alul tömör betétekkel	XX. sz-i pántok, kilincsek és zárcímer	XX. század vége	
- felületkezelés:				Kívül-belül sötétbarna mázolás		XX. század vége	Jó állapotú, műemléki értéke nincs
6.	Oldalhajó bejárat ajtók	2 db szerk.	Egyszárnyú fa ajtó	egyrétegű fa anyagú, egyes záródású, tömör betétes	XX. sz-i pántok, kilincsek és zárcímer	XX. század vége	
- felületkezelés:				Kívül-belül sötétbarna mázolás		XX. század vége	Jó állapotú, műemléki értéke nincs
7.	Sekrestye és kegyúri helyiség ajtó	2 db szerk.	Egyszárnyú ajtók	egyrétegű fa anyagú, egyes záródású, tömör betétes	XX. sz-i pántok, kilincsek és zárcímer	XX. század vége	
- felületkezelés:				Kívül-belül sötétbarna mázolás		XX. század vége	Jó állapotú, műemléki értéke nincs
Tetőszerkezet:			Vörös- fenyő anyagú	A fedélszerkezet egyedi, födémtől függetlenített, kötőgerendás, állószerű, andráskeresztekkel merezített szarufás szerkezet, derékszelemennel, torokgerendákkal		XIX. század, eredeti szerkezetek javításokkal, faanyag- védelmi szakértői vélemény alapján felújítandó	
Főhajó feletti héjazat:			Kiselemes palafedés	Cseréplécekre készített palafedés és lemezfedés		XX. század közepe	
Oldalhajók feletti héjazat:			Horganylemez fedés	Cseréplécekre készített palafedés és lemezfedés		XX. század közepe	

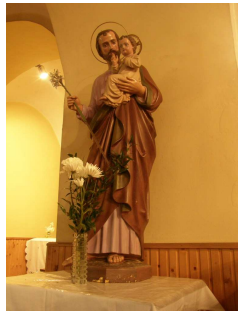

	- szegélyek, ereszek	Horganyzott lemez	Vápák, oromfal lefedések,	1970-es évek	újrakészítendő
Védett műemléki értékek helyiség adatlapja					
Épületszint megjelölése:		Földszint			
A helyiség					
- megnevezése, aktuális funkciója:			templomtér		
- történeti rendeltetése:			templomtér		
- alapterülete: (m ²)			-		
- belmagassága: (m)			-		
Térelhatárolás történeti értéket képviselő anyagai, szerkezetei:					
megnevezése:	jellege:	leírása:	datálása:	fotó:	
- mennyezet:	Kisméretű téglából készített, csehsüveg és kereszt-boltozatok	A főhajóban és szentélyben csehboltozatok, a mellékhajókban keresztboltozatok. Nyugati oldalon karzat.	Boltozatok építéskorabeliek, festés XX. sz. közepe.		
- padlóburkolat	Közlekedő felületeken mozaiklap, padok alatt cement-simítás	Kiselemes mozaiklap több korból, megjelenése nem illeszkedik a templomtérbe	XX. század közepe-vége		
- fal					
- festés	meszelés	Halványsárga boltozati mezőkkel, törtfehér-szürke keretezéssel.	építési ideje óta többször, több rétegben felújított (átfestett)		
- falburkolat	lambéria	Függőleges lakkozott lambéria burkolat, vízszintes lezárással	XX. sz-i, nem illeszkedik a templomtérbe		

Beépített történeti berendezések anyagai, szerkezetei:						
száma és megnevezése:		jellege:	leírása:	javaslat	datálása:	fotó:
-	- padsorok	Fa szerkezetű, középbarna olajfestéssel	barokk stílusú berendezés	Eredeti szín kutatása szükséges, sötétbarna festés javasolt	XIX. század eleje	
1 db	- főoltár és főoltárkép	Fa szerkezetű	későbarokk stílusú, oltárkép	restaurátor szakértő által végzett kutatása, felújítása javasolt	18. sz. vége, jó állapotú	
1 db	- szószék	Fa szerkezetű	barokk stílusú, aranyozott, festett	restaurátor szakértő által végzett kutatása, felújítása javasolt	18. sz. vége, jó állapotú	
1 db	- mellékoltár	Fa szerkezetű	későbarokk stílusú, Mária Magdolna oltárkép erősen átfestve	Festmény restaurátor szakértő által végzett kutatása, felújítása javasolt	1800-as évek, jó állapotú	
1 db	- mellékoltár	Fa szerkezetű	Az Eucharisztia tisztelete, oltárkép, Rovátkay R. Lajos szign.	-	1938., jó állapotú	

1 db	- előtérben lévő oltár	Fa szerkezetű	jó állapotú	-	XX. század	
1 db	- ambó és szembemiséző oltár	Fa szerkezetű	modern	-	XX. sz. második fele	
1 db	- oldalhajóban lévő oltár	Fa szerkezetű	későbarokk	restaurátor szakértő által végzett kutatása, felújítása javasolt	1978.	
A helyiség						
- megnevezése, aktuális funkciója:				Raktár		
- történeti rendeltetése:				Kegyúri helyiség		
- alapterülete: (m ²)				-		
- belmagassága: (m)				-		
Térelhatárolás történeti értéket képviselő anyagai, szerkezetei:						
Megnevezése:	jellege:	leírása:	datálása:		fotó:	
- mennyezet:	Sík	Vakolt, fehérre festett	XX. század vége		Festése szükséges	
- padlóburkolat	mozaiklap	kisméretű fektetett lapburkolat	XX. század közepe		Cseréje javasolt	
- fal						
- festés	vakolt	fehérre festett	XX. század vége		Festése szükséges	
- falburkolat	fa betétes	világos- és sötétbarnára mázolt	XX. század közepe			

- belső nyílászárók:		száma és megnevezése:		jellege:	leírás:	vasalatok:	datálása:	fotó:
		Bejárati ajtó	1 db szerk.	Fa ajtó	Egyszárnyú, tömör betétes, kívülről farostlemezzel borítva, eredeti festés	XX. sz-i vasalatok, kilincs, valamint zárszerkezet	XX. sz.	
- mázolás, felületkezelés:					Belül fehér mázolás			Jó állapotú, külső felújítandó
Beépített történeti berendezések anyagai, szerkezetei:								
száma és megnevezése:		jellege:	leírása:	javaslat	datálása:	fotó:		
1 db	- keretezett festett felirat és címerek	festett	„hiszek egy...” és 2 db festett címer (2 db címer már eltűnt)	Eltűnt címerek újrafestése javasolt	1800-as évek, jó állapotú	 		
A helyiség								
- megnevezése, aktuális funkciója:				Orgonakarzat				
- történeti rendeltetése:				orgonakarzat				
- alapterülete: (m ²)				-				
- belmagassága: (m)				-				
Térelhatárolás történeti értéket képviselő anyagai, szerkezetei:								
Megnevezése:	jellege:	leírása:		datálása:			fotó:	
- mennyezet:	boltozott	Vakolt, szürkére-sárgára festett		XIX. század eleje			újrafestése szükséges	
- padló-burkolat	hajópadló	szélesdeszkás eredeti hajópadló burkolat		XIX. század eleje			Csiszolás, felületkezelése szükséges	
- fal								
- festés	vakolt	szürkére-sárgára festett		XX. század vége			Festése szükséges	
- belső nyílászárók:	száma és megnevezése:	jellege:	leírás:	vasalatok:	datálása:	fotó:		

	Toronyba felvezető ajtó	1 db szerk.	Fa ajtó	Egyszárnyú, tömör betétes, eredeti ajtó	XIX. sz-i vasalatok, és zár-szerkezet	XIX. sz. eleje	
- mázolás, felületkezelés:				szürke mázolás			Jó állapotú, festése felújítandó
Lépcső	Toronyba felvezető		Fa tömblépcső	Eredeti tölgyfa ívelt lépcső, falszerkezetbe befogott elemekkel, megőrzendő, felújítása szükséges			

Egyéb belső történeti fragmentumok, épületszerkezetek, felszerelések, berendezések						
száma és megnevezése:		jellege:	leírása:	datálása:	fotó:	
14 db	- stáció képek	Faragott, festett fa alkotások	Fehér-arany festéssel ellátva, restaurátori kutatása javasolható	XIX. század eleje		
3 db	- szobor	Faragott, festett fa	A templomtérben elhelyezett szobrok értékes műalkotások, többnyire eredeti festéssel	XIX-XX. század, restaurátor szakértő által végzett kutatásuk, felújításuk javasolható	 	
1 db	- korlát	Fa anyagú	- karzat bővítés eredeti korlátja, felújítása javasolható	XIX. század eleje		

1 db	- orgona	Fa-fém szerkezet	- karzaton elhelyezett Angster-orgona	1930-as évek, felújított, jó állapotú	
3 db	- harang	Öntött szerkezet	A harangokat öntötte Hilzer Ignác (1871.) és a Harangművek Rt. (1922.)	1871. és 1922.	
Épületgépészeti berendezések anyagai, szerkezetei és fragmentumai:					
száma és megnevezése:		jellege:	leírása:	datálása:	fotó:
3 db	- csillárok	Fém-üveg szerkezet	Mennyezetről függesztett csillárok	XX. század közepe (?)	
	- pillérekben lévő világítás	Spotlámpák és reflektorok	elavult, cseréje javasolt	XX. század vége	
	- pillérekben lévő hangosítás	Fa keretes fekete hangfalak	elavult, cseréje javasolt	XX. század vége	